

Boeren met balans tussen landbouw en natuur

‘Omgevingslandbouw’, noemt Jacob van Emst de opzet die hij ontwikkelde voor zijn grondgebonden bedrijf in de uiterwaarden van de IJssel. De gedreven agrarisch ondernemer is fanatiek boer, maar ook gecertificeerd natuurbeheerder. Beide rollen komen samen in een vernieuwend vleesconcept voor de eigen uitstootkalveren.

TEKST WICHERT KOOPMAN

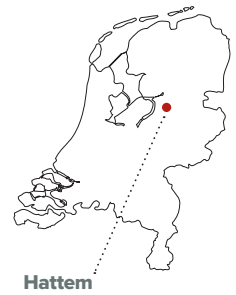
Op een zonnige voorjaarsochtend wemelt het van de bedrijvigheid op het erf van Jacob van Emst in de uiterwaarden van de IJssel bij het Gelderse stadje Hattem. In de koeienstal worden boxen gevuld met dikke fractie, vanuit de werkplaats klinkt het geluid van een slijptol, mesttanks rijden af en aan, een meststrooier wordt geladen met bokashi en rondom de nieuwe kalverstal draait een minikraan en wordt de laatste hand gelegd aan de installatie van stalinrichting. In de kantine treffen we de boer zelf in opperbeste stemming. Hij ziet de bedrijvigheid met plezier aan en geniet als voetballiefhebber nog na van de dag ervoor waarop zijn favoriete

club Liverpool de Engelse Premier League won. ‘Ik vind het machtig interessant om te zien hoe trainer Arne Slot zijn team naar deze topprestatie heeft gecoacht, enkel door beter gebruik te maken van de kwaliteiten van zijn spelers’, verklaart de agrarisch ondernemer.

De werkwijze van de voetbaltrainer is voor Van Emst een bron van inspiratie. ‘Ons bedrijf heeft een behoorlijke omvang, is complex met meerdere takken en we voeren bijna alle werkzaamheden uit in eigen beheer. Zelf kom ik aan uitvoerend werk weinig toe’, vertelt hij. ‘Daarvoor ben ik afhankelijk van een team van zeven vaste medewerkers en meerdere losse krachten. Door mensen ruim-

BEDRIJFSPROFIEL

eigenaren	Jacob van Emst in vennootschap met Niels Bloo
veestapel	250 melk- en kalfkoeien, 120 stuks jongvee en in omschakeling van 200 vleesstieren naar 200 vleesossen en vaarzen, 25 brandrode zoogkoeien met kalveren en jongvee
rollend jaargemiddelde	9500 kg melk, 4,77% vet en 3,87% eiwit
grondgebruik	400 ha, waarvan 200 ha natuur, 35 ha mais, 20 ha natuurgraan, rest grasland (deels agrarisch natuurbeheer)
arbeid	7 vaste medewerkers en een wisselend aantal losse krachten

Hattem

te te geven om te doen wat ze goed kunnen en leuk vinden, nemen ze verantwoordelijkheid en initiatief. Zo groeit het bedrijf.'

Als voorbeeld wijst Van Emst op de medewerker die verantwoordelijk is voor het onderhouden en repareren van het uitgebreide machinepark. 'We wilden nieuwe buitenhokken voor de kalveren aanschaffen. Erwin kwam met het idee om deze in de rustige wintermaanden zelf in elkaar te lassen en zo veel geld te besparen', vertelt hij.

Gecertificeerd natuurbeheerder

Wie de bedrijvigheid op het erf van de 39-jarige Van Emst bekijkt, kan zich bijna niet voorstellen dat zijn ouders begin jaren tachtig van de vorige eeuw op deze boerderij startten met twintig koeien en tien hectare grond. 'In het referentiejaar voor de superheffing kregen ze te maken met hoogwater in het groeiseizoen. Daardoor leverden ze dat jaar veel minder melk en kregen ze een klein quotum toegewezen', vertelt de veehouder. 'Om dit op te vangen startte mijn vader met vleesstieren.'

In 2001 werd de veestapel van de familie Van Emst, net als die van collega's in de omtrek, preventief geruimd vanwege mond-en-klaauwzeer. Een deel van de veehouders besloot niet opnieuw op te starten. Hun grond werd deels opgekocht door de overheid en doorgegeven aan stichting Geldersch Landschap en Kasteelen voor de ontwikkeling van natuur.

'Een paar jaar eerder was een medewerker van de terreinbeherende organisatie al naar ons toegekomen met de vraag of we geïnteresseerd waren in het medebeheer van een stuk grond en een koppel brandrode runderen. Mijn vader reageerde sceptisch, maar mij leek het wel interessant', herinnert Van Emst zich. Hij was destijds een jaar of veertien, maar al fanatiek betrokken bij het bedrijf en kreeg van zijn vader de kans. 'Zo werd het zaadje geplant voor een langdurige samenwerking en voor mijn interesse in natuurbeheer', verklaart hij. Naarmate Geldersch Landschap meer grond verwierf, kreeg ook Van Emst meer natuur te beheren. Later kocht de veehouder zelf landbouwgrond voor natuurontwikkeling en liet hij zich bijscholen tot gecertificeerd natuurbeheerder.

Grondgebonden tegen de stroom in

Doordat het grondareaal groeide, ontstond ook ruimte om meer koeien te gaan melken. 'Mijn vader en ik zijn het over één ding altijd heel erg met elkaar eens geweest: we willen alleen meer vee als we er de grond voor hebben', verklaart de ondernemer. 'Met de kennis van vandaag was dat geen verkeerde visie. Maar destijds werd die niet door iedereen begrepen', herinnert hij zich. 'Zo wilde onze huisbankier de aankoop van grond voor omzetting naar natuur niet financieren. En het voelde heel

Jacob van Emst en Niels Bloo

onrechtvaardig dat we flink hebben moeten investeren in fosfaatrechten om onze geleidelijke groeiplannen te realiseren, ondanks dat we daarvoor altijd meer dan genoeg grond hebben gehad.'

Anno 2025 heeft Van Emst circa 400 hectare in beheer, waarvan ongeveer de helft natuur. Daarnaast heeft hij op een deel van de landbouwgrond pakketten afgesloten voor agrarisch natuurbeheer, met name gericht op weidevogels. De veestapel is geleidelijk gegroeid naar 250 melk- en kalfkoeien met 120 stuks jongvee en een koppel van 25 brandrode zoogkoeien met bijbehorend jongvee. Tot voor kort stonden op het bedrijf nog 200 vleesstieren, maar deze tak wordt geleidelijk afgebouwd. Op zo'n 15 hectare natuurakkers teelt Van Emst granen

De kalverhokken zijn door het weghalen van tussenschotten eenvoudig om te bouwen van eenlingboxen naar groepshuisvesting

De kalveren voor de vleesproductie zijn vooral kruislingen van holsteinkoeien met brandrode stieren

in samenwerking met Stichting GraanGeluk, bij voorkeur als grondstof voor brood en bier. 'Maar voor het product dat niet aan de hoge kwaliteitseisen voldoet, hebben we altijd een back-up. Dat laten we pletten en inslurven met propionzuur als krachtvoervervanger voor de koeien', vertelt hij.

Omgevingslandbouw als bedrijfsvorm

Met een oppervlakte van 35 hectare maakt mais een wezenlijk onderdeel uit van het bouwplan. 'Als het gaat om natuur en landschap, heeft mais geen goed imago', weet Van Emst. 'Maar wat mij betreft is dat niet terecht. Een mozaïek van akker- en grasland is voor weidevogelbeheer optimaal. En door ieder jaar bokashi van gefermenteerd natuurmaaisel op te brengen houden we de bodem gezond en de vruchtbaarheid op peil', legt hij uit. 'Als boer wil ik mais niet graag missen. Het levert op onze grond een hoge drogestofopbrengst, zorgt voor een stabiele basis in het melkveerantsoen en is gunstig voor de eiwitbenutting.'

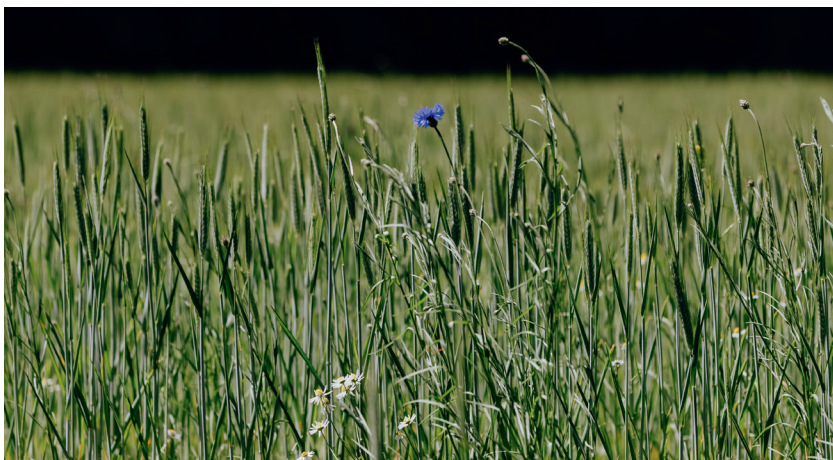
Het voorbeeld van de maisteelt illustreert hoe Van Emst blijft zoeken naar een balans tussen landbouw en landschap. In zijn visie is een bedrijfsvorm die voedselproductie en natuurbeheer combineert, in het uiterwaardengebied het meest passend. 'We hebben hier te maken met een unieke dynamiek', licht de veehouder toe. 'De kleigrond is super vruchtbaar en daarmee bij uitstek geschikt voor landbouw. Maar het land loopt regelmatig onder water, ook wel eens in het groeiseizoen. Daarbij

liggen voor dit gebied flinke opgaves voor de ontwikkeling van natuur en wordt het intensief benut voor recreatie.' Zelf noemt de agrarisch ondernemer zijn bedrijfsvorm het liefst 'omgevingslandbouw'. Met modetermen als regeneratief en natuurinclusief heeft hij niet zoveel en in een harnas van biologische regelgeving heeft hij zichzelf nooit willen persen.

Bedrijfsleider stabiele factor

Hoewel de melkveehouderij op het bedrijf in de basis extensief is en het rantsoen van de melkkoeien deels bestaat uit kuil van de tweede en derde snede natuurgas, neemt Van Emst geen genoegen met een lage melkproductie. De holsteinkoeien worden gemolken met robots, krijgen een hoogwaardig rantsoen en zijn goed voor een rollend jaargemiddelde van circa 9500 kg melk met 4,77% vet en 3,87% eiwit. Weiden van de melkkoeien was jarenlang onmogelijk vanwege een kleine huiskavel. Maar sinds de aankoop van een perceel tussen de huiskavel en een grote veldkavel is er dit jaar voor het eerst ruimte om ook de melkkoeien volop weidegang te geven.

De verantwoordelijkheid voor de dagelijkse bedrijfsvoering is sinds twee jaar in handen van bedrijfsleider Niels Bloo. In korte tijd groeide de wederzijdse vertrouwensband en is Bloo medevenoot geworden in het bedrijf. 'Niels is voor mij de ideale compagnon. We vullen elkaar perfect aan', verklaart Van Emst. 'Hij is een gedreven koeienman, zorgt voor stabiliteit en is een belangrijke

sparringpartner als het gaat om optimaliseren van het management. Zo willen we dit jaar “kalendermaaien” gaan toepassen om graskuilen met meer eiwit te maken en daarmee te besparen op de aankoop van soja.’

Uitstootkalf wordt natuurbegrazer

De extra bedrijvigheid op het erf wordt deels veroorzaakt door een nieuwe stap in de bedrijfsontwikkeling. Van Emst heeft een plan uitgedacht om alle ‘uitstootkalveren’ zelf op te fokken en in te zetten als natuurbegrazers. Het ambitieuze project wordt ondersteund vanuit een regeling voor plattelandsontwikkeling. Het is met een ontwikkelingssubsidie beloond en een projectteam denkt met de ondernemer mee. Maatschappelijke acceptatie en dierenwelzijn zijn in het kalverconcept van Van Emst belangrijke thema's. ‘Kalveren bij de koeien houden is voor mij nog een brug te ver. Maar we hebben wel een vorm van huisvesting bedacht waarin de dieren veel sociaal contact hebben’, vertelt hij. De jongste kalveren worden opgevangen in ruime hokken die na de biestperiode door het weghalen van tussenschotten simpel zijn om te bouwen tot duo- en groepshuisvesting. Op een leeftijd van circa een week verhuizen ze dan naar een stal waarin ze in groepen van circa twintig dieren op stro lopen, onbeperkt kunstmelk kunnen opnemen via een drinkauto-maat en een ruime buitenuitloop hebben.

Van Emst noemt de uitloop het ‘kalverstrand aan de IJssel’. Het is in de basis een buitenbak zoals die wordt gebruikt in de paardensport, inclusief een drainagesysteem dat ervoor zorgt dat regenwater wordt afgevoerd en het zand vochtig blijft in droge perioden. ‘We willen de kalveren vanaf ongeveer vijf maanden leeftijd uitscharen in natuurgebieden’, vertelt de veehouder. Alleen de laatste maanden van hun leven worden de dieren dan binnen afgemest op stro in een hellingstal. Stierkalveren worden ‘ge-ost’ vanwege de vleeskwali-teit en omwille van de veiligheid van wandelaars.

Sperma van eigen brandrode stier

De pinken en de beste melkkoeien worden geïnsemineerd met geseekt sperma van holsteinstieren om de geboorte van voor het vleesconcept minder geschikte holsteinstierkalveren te beperken. Voor het insemineren van de overige dieren wordt sperma gebruikt van stieren van Vereniging Het Brandrode Rund. Daarnaast is sperma gevangen van een van de eigen brandrode stieren. ‘Dat is een ideeetje van Niels en ook een vorm

van omgevingslandbouw’, vertelt Van Emst glimlachend. In de nieuwe stal worden een ontvangstruimte en een brasserie met terras ingericht om consumenten kennis te laten maken met de bijzondere vorm van kalverhouderij. ‘Het resultaat van de nieuwe vleesveetak zal vallen of staan met de afzet van het vlees. In eerste instantie biedt de reguliere markt een vangnet, maar we zullen een eigen afzetkanaal moeten ontwikkelen om de meerkosten terug te verdienen’, realiseert Van Emst zich. Hiervoor mikt hij op koopkrachtige, bewuste consumenten. ‘En die zijn er genoeg’, is zijn overtuiging. ‘De grote uitdaging wordt om hen te bereiken.’

Standvastigheid beloond

De jaren van ploeteren en tegenslagen opvangen lijken op deze zonnige voorjaarsochtend ver weg. Recent maakte Van Emst de overstap van Royal Lactalis Leerdammer naar Royal A-ware, waar hij melk gaat leveren voor de Beter voor Natuur & Boer-melkstroom. Het levert hem zonder grote investeringen een melkprijsplus van 6 cent en een weidepremie van 1,25 cent op. En dat hij met beperkte aanpassingen in de bedrijfsvoering voldoet aan de subsidie-eisen voor de extensiveringsregeling van het ministerie van LNV, beschouwt hij ook als een mooie vorm van waardering.

‘We hebben lang tegen de stroom in moeten roeien’, zo kijkt de ondernemer terug. ‘Maar we hebben altijd geloofd in onze visie op grondgebondenheid en boeren in balans met de omgeving. Het lijkt erop dat we voor deze standvastigheid nu eindelijk worden beloond.’

▲
Links: op circa 15 hectare natuurakkers teelt Van Emst granen

Rechts: de melkkoeien liggen in diepstrooiselboxen gevuld met dikke fractie

Fotoserie op de website

Quinten den Hertog bezocht het bedrijf van Van Emst met haar fotocamera. Naast de foto's bij dit artikel maakte ze nog veel meer beelden. Deze zijn te bekijken op de website van Veeteelt.

▶ [Meer foto's op veeteelt.nl](https://www.veeteelt.nl)